

Abstract: *The activity of the library aimed at satisfying educational, informational, sociocultural, aesthetic, leisure needs of users, promoting the development and education of moral qualities of the individual, preservation of Ukrainian culture, language, national and patriotic traditions, formation of positive attitude to universal values in youth is considered.*

Keywords: *socio-cultural activity, library project, local lore activity, virtual exhibitions*

УДК 021.2+024:027.7:[378.6:62:63(477-25)ХНТУСГ]:364-787.522:
378.091.212]](045)

МІСЦЕ І РОЛЬ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ХНТУСГ В ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ ПЕРШОКУРСНИКІВ

Лукшина Євгенія Юріївна, *головний бібліотекар Наукової бібліотеки Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*

Бездольна Любов Іванівна, *провідний бібліотекар Наукової бібліотеки Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*

Висвітлено роль бібліотеки в процесі адаптації студентів I курсу університету до системи самостійної роботи, набуття студентами навичок інформаційного пошуку в автоматизованих бібліотечних системах, базах даних і мережі Інтернет, підвищення рівня основ інформаційної культури користувача

Ключові слова: обслуговування користувачів, адаптація студентів, інформаційний пошук, інформаційна культура користувача, «Місячник першокурсника», академічна доброчесність, фасилітація, медіаграмотність.

Зміни, що відбуваються у соціальному житті держави, накладають відбиток на інтереси користувачів, зумовлюють інтенсивне впровадження нових інформаційних технологій, спричиняють зміну місця і ролі бібліотеки в загальному інформаційно-освітньому просторі, які також не залишаються незмінними. Головною метою роботи бібліотек закладів вищої освіти (ЗВО) з першокурсниками є висвітлення ролі бібліотеки в процесі зберігання, систематизації і передачі науково-освітньої інформації, а головним завданням – адаптація студентів I курсу до системи самостійної роботи, набуття студентами навичок інформаційного пошуку в автоматизованих бібліотечних системах, базах даних і мережі Інтернет, підвищення рівня основ інформаційної культури користувача.

Пошук шляхів успішної адаптації є нагальною проблемою для кожного, хто переступив поріг ЗВО. Студенти-першокурсники – це вчорашні школярі зі «шкільними» установками. У більшості з них ще не

сформовано ставлення до навчання у ЗВО, до своєї кар'єри, не вироблені життєві цілі, вони мають слабе уявлення про обрану спеціальність.

Перше, з чим стикається першокурсник у ЗВО, – великий обсяг і складний зміст досліджуваного матеріалу. По друге – це інша, ніж у школі, організація навчання, яке пов'язано із застосуванням інших методів і прийомів у порівнянні зі шкільними. Труднощі, з якими стикаються першокурсники, вказують на необхідність здійснення спеціальної психолого-педагогічної роботи, яка сприяла б підвищенню рівня особистісної готовності до самостійного життя в системі навчання у вищій школі, етичного керівництва процесом адаптації першокурсників. Таким чином, початок навчання в університеті – це досить складний і багатогранний процес адаптації в житті кожного студента, до якого входять активне пристосування до нових умов життя, включення в кардинально новий вид діяльності, пристосування до нового соціального середовища.

Успіх навчальної діяльності студента і якість підготовки фахівця багато в чому залежить від того, наскільки швидко студент-першокурсник озброїться методами пізнавальної діяльності та адаптується до умов ЗВО.

Для першокурсників ХНТУСГ перший семестр починається з урочистої посвяти у студенти та знайомства з Науковою бібліотекою (НБ).

Перший пізнавальний і насичений комплексний захід, який НБ організовує для студентів першого курсу – «Місячник першокурсника», мета якого, як можна швидше і комфортніше залучити студентів до бібліотечного обслуговування та створити рівноправні партнерські стосунки, атмосферу довіри, відвертості, доброзичливості. З перших хвилин знайомства співробітники НБ намагаються бути для першокурсників порадиниками і провідниками у світі інформації, володіють чудовою якістю – легко йдуть на контакт. Діалог є рушійною силою ефективного бібліотечного обслуговування, допомагає особистості в її соціалізації через читання і отримання інформаційної підтримки бібліотечними фахівцями.

В індивідуальних бесідах при записі в бібліотеку бібліотекарі ведуть роз'яснювальну роботу щодо виконання правил користування НБ, про бібліотеку, її послуги та правила користування, дають поради першокурсникам, як правильно розподіляти свій час, планувати навчальну діяльність на кожний день, а також звертають особливу увагу користувачів на дбайливе відношення до книг.

З метою подальшого планування особистого часу, НБ своєчасно інформує студентів I курсу про порядок запису та графік видачі літератури. Інформування відбувається різними формами та засобами: проведення бесід на організаційних зборах першокурсників, які організовують дирекції ННІ університету, розміщення паперових оголошень на інформаційних стендах та інформації на сайті НБ, відправлення повідомлень на телефони кураторам та старостам груп.

Чітко продумані усі складові запису до НБ та групової видачі комплектів навчально-методичної літератури дозволяють в обслуговуванні першокурсників уникнути великих черг на абонементях, а, значить, і першого негативного враження від відвідування бібліотеки. В НБ впроваджене автоматизоване обслуговування користувачів, що також сприяє швидкому обслуговуванню.

Кожен першокурсник разом з комплектом навчально-методичної літератури отримує пам'ятку читачеві, у компактній формі шорт-листа, яка містить необхідні відомості про бібліотеку: її структуру, ресурси, послуги, режим роботи. Окрім індивідуальних бесід для першокурсників проводяться групові бесіди під гаслом «Бібліотека в житті студента», «Бібліотека і читач: етика взаємовідносин», «Як самостійно готуватися до семінарів». Бібліотечні фахівці використовують у спілкуванні з першокурсниками евристичні бесіди, які проходять у формі – «запитання-відповідь». Вміло поставлені бібліотекарем запитання, іноді навідними, які не містять прямої відповіді, змушує першокурсників на основі своїх знань, уявлень, спостережень, життєвого досвіду самим приходити до нових понять, висновків і правил. Такий новий формат спілкування допомагає у подальшій зацікавленості в навчанні протягом усього освітнього курсу в університеті, отримувати максимальну користь від співпраці з НБ.

Організовані НБ книжкові та віртуальні виставки «Тобі, першокурснику!», «Словники – джерела знань», «Час вчитися!», знайомлять першокурсників з наявною літературою за профілем їхнього навчання; правовою літературою, в якій можна знайти інформацію про обов'язки та права студента; джерелами, в яких представлені різні корисні поради (як конспектувати лекції, боротися зі стресом і успішно скласти іспити та ін.); а також зі словниками – стилістичним багатством української мови.

Для студентів I курсу проводяться пізнавальні екскурсії по книгозбірні, під час яких вони мають можливість побувати у книгосховищах, на робочих місцях бібліотекарів, почути цікаву інформацію про історію НБ тощо. Такі екскурсії допомагають зрозуміти першокурсникам, що бібліотека – відкритий простір для спілкування з користувачами.

Система вищої освіти передбачає самостійну роботу студентів, ефективність якої залежить від інформаційної грамотності. Під час спілкування бібліотекарі НБ допомагають не тільки сформулювати у свідомості першокурсників необхідні компетенції, дати знання з пошуку інформації, а і скеровують їхній пошук у правильне русло, коректно звертають увагу на помилки у здійсненні інформаційного запиту на потрібну інформацію, тим самим розвивають та формують основи інформаційної культури користувача під час теоретичних та практичних занять, мета яких – надати студенту знання, вміння та навички інформаційного самозабезпечення його навчальної та науково-

дослідницької діяльності. На практичних заняттях студенти першого курсу знайомляться із сайтом НБ, який є ключовим елементом у формуванні основ інформаційної культури користувачів, оволодівають навичками роботи з основними електронними базами та пошуковими системами. Бібліотекарі звертають увагу першокурсників на наявність електронних підручників, посібників, які полегшують процес активної навчальної діяльності студентів. Заняття з основ інформаційної культури проходять в комп'ютерних залах навчальних корпусів ННІ університету.

Для організації самостійної роботи студентів НБ пропонує широкий асортимент інформаційних ресурсів і послуг: електронний каталог, віртуальна довідка та інші. Практика показала, що проведення занять з основ інформаційної культури позитивно впливає на збільшення кількості студентів першокурсників, які легко користуються електронним каталогом та базами даних самостійно.

Значну увагу НБ приділяє питанням академічної доброчесності. Для студентів першокурсників традиційно проходять бесіди «Кодекс честі студента ХНТУСГ ім. П. Василенка» та година спілкування «Академічна доброчесність як основа успіху», мета яких наголосити на цінностях та цілісності університетської освіти, створити своєрідний місток між шкільним досвідом та новим етапом навчання в університеті. Окрім теоретичних засад академічної доброчесності, бібліотекарі пропонують першокурсникам на практиці спробувати розробити власний кодекс честі, проаналізувати усі його складові та за аналогією розробити та створити кодекс честі власної групи. Під час заходів бібліотечні фахівці використовують ефективні інструменти фасилітації, такі як «мозковий штурм», «фасилітаційна дошка» тощо. Ефективні технології у спілкуванні допомагають акцентувати увагу першокурсників надотримуванні засад академічної доброчесності, які дадуть їм можливість кожному якісно розвиватися як особистість, не стати жертвами маніпуляцій, що призводить до паніки, ненависті та різних страхів.

Медіаосвіта студентів – важлива тема сьогодення для НБ. Розроблена бесіда «Що таке фейк?» знайомить першокурсників з інформацією як критично аналізувати медіаповідомлення, щоб бачити там пропаганду, цензуру, односторонність, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, осмислювати владні стосунки тощо.

Досвід НБ показав, що проведена робота в рамках «Тижня академічної доброчесності» – це не лише персональні контакти бібліотекаря з першокурсником, це взаємодія духовних цінностей, результатом якої є точна діагностика індивідуальних особливостей користувача і реальна оцінка визначення перспектив і конкретних дій у подальшій роботі з ним.

Мета сучасного освітнього процесу – не тільки сформувані у свідомості студентства необхідні компетенції, дати знання з різних

предметів, а й виховати громадянина, патріота, морально досконалу особистість, відкриту до інтелектуального та творчого розвитку. Успішній соціально-психологічній адаптації студентів-першокурсників сприяють і різноманітні культурно-просвітницькі заходи, які НБ спрямовує на формування духовного світу студентів. До цієї роботи фахівці бібліотеки підходять творчо, використовуючи різноманітні форми організації культурно-просвітницької, виховної роботи (виставкову діяльність, зустрічі з акторами театру, поетами та презентації їхніх книжок, проведення літературних вечорів, мистецьких уроків, годин духовності тощо) до яких активно залучає першокурсників. Багато років поспіль при НБ діють клуби: краєзнавчо-туристичний «Патріот» та читацький літературно-дозвіллевий «Слово», які стали центром культурного та інтелектуального спілкування і для першокурсників.

НБ створила атмосферу довіри і дружнього ставлення до першокурсників і стала їх надійним супутником в океані знань, на шляху здобування освіти.

Список використаних джерел:

1. Адаптація студентів до самостійної навчальної роботи [Електронний ресурс] // URL: <http://www.info-library.com.ua/books-text-4085.html> (дата звернення 17.04.20)
2. Борик С. М. Роль Науково-технічної бібліотеки Львівської політехніки в адаптації студентів-першокурсників до інформаційного середовища університету [Електронний ресурс] // Електронний науковий архів НТБ «Львівська політехніка». URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/33692/1/44-231-236.pdf> (дата звернення 17.04.20)
3. Шостак В., Лубенець О Місце бібліотеки університету в соціалізації студентів // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. – 2020. – № 1 (19). – С.26-27.

THE PLACE AND ROLE OF SCIENTIFIC LIBRARY KHNTUA IN THE PROCESS OF ADAPTATION OF STUDENTS

Lukshina Yevheniya Yuriyivna, Chief Librarian of the Scientific Library of the Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

Bezdolna Lubov Ivanovna, Leading Librarian of the Scientific Library of the Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

Abstract: *The role of the library in the process of adaptation of first-year students to the system of independent work, the acquisition by students of information retrieval skills in automated library systems, databases and the Internet, raising the level of basics of user information culture*

Keywords: *customer service, student adaptation, information retrieval, user information culture, "Freshman Month", academic integrity, facilitation, media literacy.*

УДК 005.922:025.4]:027.7:[378.6:62:63(477-25)ХНТУСГ]](045)

ОСОБЛИВОСТІ ІНДЕКСУВАННЯ ДОКУМЕНТІВ В НАУКОВІЙ БІБЛІОТЕЦІ ХНТУСГ

Мамаєва Ольга Сергіївна, провідний бібліотекар відділу комплектування та наукової обробки документів Наукової бібліотеки Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка

В доповіді висвітлено питання індексування документів в Науковій бібліотеці ХНТУСГ за таблицями універсальної десятикової класифікації УДК.

Ключові слова: *універсальна десятикова класифікація, систематизація документів технічного та сільськогосподарського напрямку, індексування робіт науковців, дисертацій та авторефератів дисертацій за таблицями УДК, робочі таблиці*

Індексування – основний засіб розкриття бібліотечного фонду, який допомагає передати зміст документа у вигляді коротких закодованих повідомлень, щоб забезпечити їх подальший інформаційний пошук. Результати індексування впливають на ефективність використання накопичених в бібліотеці ресурсів і певною мірою визначають перелік і якість послуг бібліотеки.

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 22.03.2017 р. №177 «Про припинення використання Бібліотечно-бібліографічної класифікації та впровадження Універсальної десятикової класифікації» та згідно наказу №929 Міністерства освіти і науки України від 26.06.2017 р. «Про впровадження Універсальної десятикової класифікації в практику роботи бібліотек» Наукова бібліотека Харківського національного технічного університету сільського господарства припинила використання ББК і здійснила перехід на індексування документів за таблицями УДК.

Фахівці бібліотеки мають певний багаторічний досвід роботи з таблицями УДК, які протягом багатьох років використовувались для систематизації документів технічного та сільськогосподарського напрямку 6 клас УДК – Прикладні науки. Медицина. Техніка. Практикою доведено, що індексування документів сільськогосподарської тематики має ряд особливостей, пов'язаних із необхідністю створювати змішані і комбіновані індекси. Клас 63 "Сільське господарство" не представлений єдиним рядом індексів, які відображали б усі питання агропромислового комплексу. Певні труднощі виникають при визначенні нових індексів для